

the single-party system to the multiparty system. Choosing an effective model of legal regulation of the political parties has assisted in party system establishment. Check legislators have managed to set such rules which ensured clear mechanism of separating the activities of political parties from big business groups, contribute to preventing excessive political system fragmentation and strengthening the most influential political subjects. Concerning the type of the voting system, its effectiveness for the party system should be mentioned at present. Despite that initially, there have been such rules in the electoral law that complied with international election process standards of organising and conducting democratic elections, there are several drawbacks in it. It concerns, first of all, the formula of transferring electors' votes into deputy's seats. Such a situation stimulates the Check political elite to the discussion regarding the search for optimal election system model.

Based on material studied and personal research, the author has reached a conclusion that the functional party system of the western European type has been established in the Check Republic. The process of multiparty development in the country is nearly finished. It does not exclude the possibility of new parties' appearing in the political arena, but they need time in order to gain prestige in the society. The Civic Democratic Party and the Check Social Democratic party have been the biggest political parties for a long time which have been the key rivals at the elections. However, they were not powerful enough to form the two-party system in the Check Republic as they could not form the government without the support of other subjects of political life. This statement is proved with empirical data received by calculating several indices. Indicators of these indices show that the Czech Republic has established a system of moderate pluralism, because, despite the country has a large number of political parties only some of them are represented in parliament and the government. The absence of the non-system opposition and strongly marked populist political parties is a positive factor.

Key words: party system, transformation, political party, multiparty system, Czech Republic.

УДК 327.83(100)

О.В. Матвєєва

ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ СВІТОВОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ПОСТГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Досліджуються проблеми та перспективи діяльності і взаємодії відносно нових транснаціональних акторів в світовій політиці. Доведено вплив транснаціональних акторів на трансформацію сучасної міжнародної системи та формування нового світового порядку. Транснаціоналізм, що розвивається в межах неоліберальної парадигми науки про міжнародні відносини привертає увагу все більшої кількості дослідників і, тому, має перспективи подальшого розвитку як наукового напрямку. З точки зору транснаціоналізму, враховуючи послаблення позицій держави-нації та їх посилення недержавними акторами кількість яких постійно зростає, на сучасному етапі розвитку міжнародної системи формується транснаціональний порядок.

Ключові слова: транснаціональні актори, транснаціоналізм, транснаціоналізація, трансдержавність, постглобалізація, детериторізація, трансміграція, суверенітет, держава-нація, національні кордони.

Актуальність теми дослідження визначається тим, що недержавні учасники світового політичного процесу починають грати все зростаючу роль у трансформації міжнародної системи. Діяльність транснаціональних акторів виявилася одним з істотних чинників настання епохи так званої постглобалізації і формування світового порядку, заснованого на нових правилах міжнародно-політичної взаємодії. З концептуальної позиції постглобалізації роль держави знижується, навіть такої впливової, як, наприклад США, а роль недержавних акторів, які діють поза суверенітету національних кордонів зростає. Відтак, транснаціоналізація передбачає взаємодію, перш за все, недержавних акторів, а також державних поза межами суверенної держави-нації, як інституту з визначеною територією і кордонами. Транснаціональні актори, таким чином, отримують можливість реалізовувати свої інтереси за межами національних кордонів. Реалізації цих інтересів і зміцненню транснаціональних зв'язків між даними акторами сприяє спільність інтересів і необхідність узгодження певних принципів і норм.

Виходячи з актуальності теми мета даного дослідження полягає у визначенні як ступеня транснаціоналізації світового політичного процесу так і місця нових акторів, які діють поза межами кордонів національних держав, в міжнародно-політичних трансформаціях сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав все зростаючий інтерес наукової спільноти до недостатньо дослідженої, до недавнього часу, в сучасній політології міжнародних відносин темі транснаціоналізації сучасного міжнародно-політичного процесу.

Серед українських дослідників виділяються роботи О. Коппель [1], О. Пархомчук [2], М. Фесенка [3], Г. Гридасової [4]. Серед іноземних дослідників виокремлюється Т. Рісе [5], Д. Пелс, Р. Прайс [6], Р. Кеохейн [7], С. Лінтер, Б. Белл [8], А. Слотер. Серед російських дослідників на увагу заслуговує науковий доробок І. Кузнєцова [9], А. Акопянц, С. Афонцева [10], Н. Кондратьєва [11], В. Кочетков, В. Калінкін, Ю. Нікітіна, М. Шебанова, І. Зубарева [12], В. Тормошева, А. Шишаєва [13] тощо.

Перш за все зазначимо, що транснаціональними акторами можуть бути як державні так і недержавні учасники світового політичного процесу. В ході своєї взаємодії вони використовують специфічні мережеві форми політичної та соціально-економічної діяльності, що приводить до транснаціоналізації міжнародного політичного простору. До даної групи політичних акторів можна також віднести і так звану «транснаціональну еліту, трансмігрантів, транснаціональних інтелектуалів, соціальні рухи, транскордонні етнічні спільноти, міжнародні терористичні об'єднання, наднаціональні політичні інститути і в цілому транснаціональну громадськість» [14].

Найважливіше значення в контексті вивчення феномена транснаціоналізації набуває така наукова категорія, як детериторізація. Розвиток сучасних інформаційних технологій, інфраструктури, науки і техніки сприяють «розмиванню» національних кордонів, втрачається класичне значення території суверенної держави, що обмежена національними кордонами – тобто детериторізація.

У зв'язку з цим підкреслимо, що американський дослідник Д. Пелс ввів у науковий обіг категорію «номади». Під нею вчений розуміє мандрівників і мігрантів, які перебувають в постійному пошуку і русі, долаючи кордони національних держав. Посилення потоків людей через національні кордони значно сприяє детериторізації, яка в даному контексті означає культурну, науково-технічну, соціально-економічну та політичну гібридизацію національних держав [15, с. 64].

Інший, європейський дослідник транснаціональних акторів С. Лінтер вводить таке поняття, як «глобальні кочівники». Під ними вчений розуміє керівників провідних світових транснаціональних корпорацій і транснаціональних банків, які змушені переїжджати з однієї точки в іншу, як у своїй країні, так і по всьому світу. До «глобальних

кочівників» також можна додати і фахівців чий рід діяльності не вимагає конкретного матеріального становища. Серед них виділяються програмісти, журналісти, викладачі мов, представники ручної праці. Дослідження показують, що участь глобальних кочівників в політичних діях (кампаніях, виборах, акціях протесту, інтернет-активізм) малоймовірно. Можливість участі у виборах обмежена відсутністю права голосу, зважаючи на статус тимчасового проживання в країні і будь-яких значущих коренів, пов'язаних з країною перебування. Не маючи територіального або емоційного зв'язку з країною перебування, глобальні кочівники стурбовані отриманням багатокультурних знань, підтриманням стабільного способу життя і через невизначений час переїжджають в іншу країну [16, с. 35-36, 39].

Про аполітичність глобальних кочівників свідчать наступні дані: 61% опитаних не приймає участь в онлайн і оффлайн політичних акціях; 27% відзначили відсутність політичної мотивації для участі в подібних діях; 6% заявили про відсутність морального права діяти політичними методами в країні тимчасового перебування. Їх зв'язок з політичною системою обмежений питаннями отримання віз і паспортів, тобто тим, що стосується закордонних поїздок. Це показує відособленість глобальних кочівників від політичної системи і бажання уникнути «пасток» у вигляді виборчих прав, які могли б «укоренити» їх в країні перебування і перешкодити переїзду в іншу країну [16, с. 35-36, 39].

Транснаціональні актори, діючи поза суверенних кордонів національних держав, часто мають обмежені ресурси і, таким чином, змушені консолідувати свої зусилля, які спрямовані на вирішення конкретних проблем, що виникають в процесі їх міжнародно-політичної взаємодії. Для транснаціональних акторів міжнародне співробітництво і взаємозалежність стають однією з нечисленних способів реалізації власних міжнародно-політичних стратегій. Тому, в зв'язку з цим «культурологічний аспект глобалізації, економічна взаємозалежність, а також нові інформаційні методи взаємодії є ефективними механізмами реалізації цілей і завдань транснаціональних акторів міжнародних відносин» [17].

В процесі взаємодії транснаціональних акторів абсолютно логічним є наявність і збільшення транснаціональної бюрократії. Вона являє собою особливий тип політичної еліти, який представлений вищими чинами наднаціональних структур. Транснаціональна бюрократія наділена владними ресурсами і має повноваження приймати рішення в рамках діяльності міжнародних організацій і наднаціональних структур. Таким чином, транснаціональна бюрократія, виступає як окремий актор світової політики з широкими повноваженнями і фінансовими ресурсами, що забезпечує можливість ефективного управління політичними процесами в своїх інтересах [18, с. 140-141].

Отже, серед транснаціональних акторів виділяються не тільки колективні учасники міжнародно-політичної взаємодії, а й впливові індивіди, які відносяться до глобалістської еліти і займають найважливіші посади в міжнародних організаціях і наднаціональних структурах. Багато з акторів, які належать до світової еліти володіють значними фінансовими ресурсами, що дає їм додаткову можливість впливати на світові політичні та соціально-економічні процеси. Транснаціональна еліта, в цілому, надає незаперечний вплив на формування міжнародного порядку так як впливає на прийняття найважливіших зовнішньополітичних рішень як держав так і міжнародних організацій.

Інтенсифікація міграційних потоків значно впливає і на процеси транснаціоналізації. Тому, серед транснаціональних акторів можна виділити і таких, як «діаспорні мережі мігрантів і транснаціональні простори поселенців». Соціальні зв'язки, які виникають між мігрантами та їх спільнотами, а також біженцями в соціально-економічній, політичній і культурній сферах стають основою так званих

транснаціональних просторів. У них входять як малі родинні групи, так і транснаціональні спільноти. «Діаспора є найбільш стійкою спільнотою мігрантів, яка має набір особливих зв'язків, що дозволяють їй успішно функціонувати» [19].

Процес інституціоналізації міграції передбачає створення структурних громад і є відносно новим елементом транснаціональності. Транснаціональні громади представляють собою «групи тиску», які передбачають політичне визнання в міжнародно-політичних просторах їх дії. Інтенсифікація глобалізаційних процесів дозволила багатьом недержавним акторам міжнародних відносин зайняти більш активну позицію в світовому політичному процесі. Наприклад, міжнародні терористичні організації досить легко пристосовуються до умов сучасного світу, який стрімко трансформується, з «проникними» або «прозорими» кордонами і державним суверенітетом, що «розмивається» [20, с. 140].

Транснаціоналізація тероризму проявляється в наявності специфічної ідеології, а також використанні методів залякування в міжнародних масштабах. В цілому, тероризм є в меншій мірі провідником транснаціоналізації, але набагато більшою мірою елементом, який використовує в своїх інтересах досягнення в розвитку комунікаційних та інформаційних технологій. В цілому констатуємо, що тероризм є провідником нового мережевого принципу організації міжнародно-політичного простору. В сучасних умовах терористичні організації намагаються формувати інтегровані, цілісні, але поліцентричні ідеологічні мережі [17].

Транснаціональні мігранти здатні до поєднання фізичної відсутності з соціальною присутністю і участю. Вони не просто змінюють місце проживання, але трансформують життєвий простір, значно розширюючи межі своєї повсякденності. Завдяки цьому створюється нова реальність – «транснаціональний соціальний простір», в якому люди перебувають в роздвоєному стані «своїх» і «чужих», «законних» і «незаконних», «сімейних» і «несімейних», «бідних» і «багатих» тощо. Подібний дуалізм дозволяє трансмігрантам розвивати і підтримувати різноманітні транскордонні взаємовідносини: сімейні, економічні, соціальні, організаційні, релігійні, політичні тощо [14].

З огляду на все вищезазначене можемо поставити під сумнів слова відомого французького дослідника Ж. Бодена, який вважав, що: «Суверенітет – це абсолютна і постійна влада держави над громадянами і підданими». Однак сьогодні доводиться констатувати, що насправді суверенітет сучасної держави обмежений, як внутрішніми так і зовнішніми чинниками. Посилюється значення міжнародного права і прав людини над суверенітетом держав-націй. Міжнародне право істотно обмежує владу держави над його громадянами. До цього необхідно додати становлення наднаціональних інституцій, таких, як, наприклад, ЄС. Протиріччя можна знайти і в статуті ООН в якому вказується право націй на самовизначення. Однак сьогодні воно суперечить власне самої ідеї державного суверенітету і територіальної цілісності як двом основним принципам класичного і сучасного міжнародного права. Сьогодні одні держави намагаються зміцнити свій суверенітет, а інші, такі яких можна назвати державами, що не відбулися ні мають для цього жодної перспективи. Посилення міграційних потоків на тлі всіх перерахованих суперечливих тенденцій трансформує національну ідентичність держав, що склалися [21].

В контексті транснаціоналізації необхідно виділити ще одну наукову категорію «трансдержавність». Вона акцентує увагу на тому, що різні міністерства і відомства активізують взаємодію з закордонними партнерами. Як приклад можна назвати інституціоналізаційні процеси Європейського економічного співтовариства ще в 1970-ті рр. Європейські дослідники, представники неофункціональної школи Л. Ліндберг і С. Шайнголд показали, як міністерства сільського господарства шести країн Європейського економічного співтовариства шляхом переговорів створили асоціацію

захисту інтересів фермерів, що стало основою для модернізації сільського господарства. Дана асоціація виявилася свого роду клубом захисту інтересів фермерів [22, с. 87].

На початку XXI ст. трансдержавність значно посилюється і закономірно виходить за рамки ЄС. При цьому дуже важливо підкреслити, що державні структури у взаємодії з партнерськими закордонними міністерствами і відомствами втягують і все зростаючу кількість і недержавних акторів. У якості прикладу можна навести розповсюдження стандартів вищої освіти в Європі. Сьогодні в Болонському процесі беруть участь як державні, так і недержавні університети [23].

Урядові та неурядові актори в процесі своєї взаємодії створюють глобальні транснаціональні мережі в яких формується «глобальне громадянське суспільство», а також транснаціональна політична участь. Глобальний порядок денний в області культури, як правило, формують транснаціональні ЗМІ і розгалужені соціальні мережі. Подібна структура сучасної епохи постглобалізації ґрунтується на широкій теоретико-методологічній базі, яка стала основою концепцій глобального управління міжнародною системою.

При цьому агентами глобального управління виступають держави, міжнародні організації, неурядові об'єднання, ТНК, віртуальні спільноти та спільноти за інтересами, а також окремі впливові індивіди. З нашої точки зору, провідниками транснаціоналізму можна назвати соціальні рухи, транскордонні етнічні спільноти. Соціальні рухи, наприклад масові громадянські повстання за прикладом «арабської весни», стають суб'єктами транснаціоналізації світового політичного процесу, причому цей феномен динамічний характер. Транснаціональними соціальними рухами можуть бути і міжнародні заходи протесту. Транснаціональні акції протесту можна спостерігати на щорічних самітах «Групи семи» і «Групи двадцяти». Акції руху «Occupy Wall Street», що виступав проти глобальної нерівності, захопили безліч міст США, а також проводилися у Великобританії та інших європейських країнах [17].

Таким чином, важливим аспектом транснаціоналізації стає регіоналізація і послаблення національних держав. В умовах транснаціоналізації зростає роль інститутів та інструментів, які діють поза суверенітету національних держав. Наукова категорія «транснаціоналізація» на сьогодні залишається в достатній мірі суперечливою і недостатньо дослідженою. Вона прийшла в політологію міжнародних відносин зі світової економіки і покликана описати сукупність суперечливих тенденцій глобальних міжнародно-політичних трансформацій. На сьогоднішній день в політичних дослідженнях розглядаються транснаціональні відносини державних, міждержавних і «нетрадиційних» акторів світової політики, тобто акторів діяльність яких виходить за суверенні кордони національних держав.

Список використаної літератури

1. Коппель О. Концепції організації міжнародних систем / О. Коппель // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка : Міжнародні відносини. – 2009. - Вип. 37. – С. 4-8 – Режим доступу : <http://www.stationline.org.ua/filologiya/93/16456-konceptii%20organizatsii%20mizhnarodnix-sistem.html> ; Koppel O. Kontseptsii orhanizatsii mizhnarodnykh system / O. Koppel // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka : Mizhnarodni vidnosyny. – 2009. - Vyp. 37. – S. 4-8 – Rezhym dostupu : <http://www.stationline.org.ua/filologiya/93/16456-konceptii%20organizatsii%20mizhnarodnix-sistem.html>

2. Пархомчук О. С. ООН в структурі механізмів регулювання постбіполярної системи міжнародних відносин / О. С. Пархомчук, В. О. Романова // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2011. – Випуск 96(1). – С. 163-167 ; Parkhomchuk O. S. OON v strukturi mekhanizmv rehuliuvannia postbipoliarnoi systemy mizhnarodnykh vidnosyn /

O.S. Parkhomchuk, V. O. Romanova // Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn. – 2011. – Vypusk 96(1). – С. 163-167

3. Фесенко М. В. Соціально-економічні наслідки діяльності ТНК в умовах фінансової глобалізації / М. В. Фесенко // Дослідження світової політики : зб. наук. праць. - 2007. – Вип. 55. – С. 56-70 ; Fesenko M. V. Sotsialno-ekonomichni naslidky diialnosti TNK v umovakh finansovoi hlobalizatsii / M. V. Fesenko // Doslidzhennia svitovoi polityky : zb. nauk. prats. - 2007. – Vyp. 55. – S. 56-70

4. Гридасова Г. Трансформація акторів міжнародних відносин: держава та транснаціональні медійні корпорації / Г. Гридасова // Наукові записки [Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса]. – 2014. – Вип. 3. – С. 368-376 ; Hrydasova H. Transformatsiia aktoriv mizhnarodnykh vidnosyn: derzhava ta transnatsionalni mediini korporatsii / H. Hrydasova // Naukovi zapysky [Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa]. – 2014. – Vyp. 3. – S. 368-376

5. Risse T. Transnational Actors and World Politics / T. Risse // Handbook of International Relations / ed. by W. Carlsnaes, T. Risse, B.A. Simmons. - Thousand Oaks : Sage, 2013. – P. 426-452.

6. Price R. Transnational Civil Society and Advocacy in World Politics / R. Price // World Politics. 2003. – Vol. 55, № 4. – P. 579-606

7. Keohane R. O. Introduction / Transnational Relations and World Politics / eds.by R.O. Keohane, J. S. Nye. — Cambridge : Harvard University Press, 1972. – 428 p.

8. Bell B. J. Transnational Terror / B. J. Bell. – Washington : Hoover Institution on War, Revolution and Peace, – 1975. – P. 10-15

9. Кузнецов И. И. Транснациональные отношения в системе государств: партнерство или новый виток соперничества? / И. И. Кузнецов // Космополис: альманах. – Москва : Полис, 1999. – С. 122–126 ; Kuznetsov I. I. Transnatsionalnye otnosheniya v sisteme gosudarstv: partnerstvo ili novyy vitok sopernichestva? / I. I. Kuznetsov // Kosmopolis: almanakh. – Moskva : Polis, 1999. – S. 122–126

10. Афонцев С. А. Транснациональные компании в мировой политике / С.А. Афонцев // «Приватизация» мировой политики: локальные действия – глобальные результаты : кол. монография / под ред. М. М. Лебедевой. – Москва : Голден-Би, 2008. – С. 234–253 ; Afontsev S. A. Transnatsionalnye kompanii v mirovoy politike / S. A. Afontsev // «Privatizatsiya» mirovoy politiki: lokalnye deystviya – globalnye rezultaty : kol. monografiya / pod red. M. M. Lebedevoy. – Moskva : Golden-Bi, 2008. – С. 234–253

11. Кондратьев Н. И. Теоретико-методологические основания развития транснациональных корпораций в условиях системной трансформации экономики : автореф. дис. ... экон. наук : спец. 08.00.01 / Николай Иванович Кондратьев; Челябинский государственный университет. – Челябинск, 2012. – 44 с. ; Kondratev N. I. Teoretiko-metodologicheskie osnovaniya razvitiya transnatsionalnykh korporatsiy v usloviyakh sistemnoy transformatsii ekonomiki : avtoref. dis. ... ekon. nauk : spets. 08.00.01 / Nikolay Ivanovich Kondratev; Chelyabinskiy gosudarstvennyy universitet. – Chelyabinsk, 2012. – 44 s.

12. Зубарев И. В. Механизм экономического роста транснациональных корпораций : моногр. / И. В. Зубарев, И. К. Ключников. – Москва : Высшая школа, 1990. – 160 с. ; Zubarev I. V. Mekhanizm ekonomicheskogo rosta transnatsionalnykh korporatsiy : monogr. / I. V. Zubarev, I. K. Klyuchnikov. – Moskva : Vysshaya shkola, 1990. – 160 s.

13. Шишаева А. В. Транснациональные корпорации в экономике малых стран Западной Европы / А. В. Шишаева. – Москва : Междунар. отношения, 1983. – 176 с. ; Shishaeva A. V. Transnatsionalnye korporatsii v ekonomike malykh stran Zapadnoy Yevropy / A. V. Shishaeva. – Moskva : Mezhdunar. otnosheniya, 1983. – 176 s.

14. Тормашева В. С. Акторы современного политического пространства в контексте транснационализации [Электронный ресурс] / В. С. Тормашева // Вестник Томского государственного университета. Философия. Социология. Политология. – 2017. – № 37. - Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/aktory-sovremennogo-politicheskogo-prostranstva-v-kontekste-transnatsionalizatsii> ; Tormosheva V. S. Aktory sovremennogo politicheskogo prostranstva v kontekste transnatsionalizatsii [Elektronnyy resurs] / V. S. Tormasheva // Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Filosofiya. Sotsiologiya. Politologiya. – 2017. – № 37. - Rezhim dostupa : <https://cyberleninka.ru/article/n/aktory-sovremennogo-politicheskogo-prostranstva-v-kontekste-transnatsionalizatsii>

15. Pels D. Privileged Nomads: On the Strangeness of Intellectuals and the Intellectuality of Strangers / D. Pels // Theory, Culture & Society. – 1999. – Vol. 16, № 1. – P. 63-86.

16. Linter S. The Multicultural Global Nomads' Fluid Identity & Apolitical Behaviour : Challenging the Concept of the System of State Politics / S. Linter. - Hogskolan Dalarna, 2016. – 53 p.

17. Акопянц А. К. Транснационализация современного мирового политического процесса и «акторы вне суверенитета» [Электронный ресурс] / А.К. Акопянц // Власть. – 2013. – № 1. – С. 174-177. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/transnatsionalizatsiya-sovremennogo-mirovogo-politicheskogo-protsesssa-i-aktory-vne-suvereniteta> ; Akopyants A. K. Transnatsionalizatsiya sovremennogo mirovogo politicheskogo protsesssa i «aktory vne suvereniteta» [Elektronnyy resurs] / A. K. Akopyants // Vlast. – 2013. – № 1. – S. 174-177. – Rezhim dostupa : <https://cyberleninka.ru/article/n/transnatsionalizatsiya-sovremennogo-mirovogo-politicheskogo-protsesssa-i-aktory-vne-suvereniteta>

18. Шебанова М. А. Международная бюрократия как слой транснациональных политических плит / М. А. Шебанова // Полис. Политические исследования. – 2012. – № 1. – С. 136-148 ; Shebanova M. A. Mezhdunarodnaya byurokратиya kak sloj transnatsionalnykh politicheskikh plit / M. A. Shebanova // Polis. Politicheskie issledovaniya. – 2012. – № 1. – S. 136-148.

19. Кочетков В. В. Национальные диаспоры в транснациональном пространстве / В. В. Кочетков, В. Ю. Калинин // Вестник Московского университета. Сер. 18. Социология и политология. – 2009. – № 1. – С. 72-85 ; Kochetkov V. V. Natsionalnye diaspory v transnatsionalnom prostranstve / V. V. Kochetkov, V. Yu. Kalinkin // Vestnik Moskovskogo universiteta. Ser. 18. Sotsiologiya i politologiya. – 2009. – № 1. – S. 72-85.

20. Никитина Ю. А. Американское понимание негосударственных субъектов. Рец. на : Power, Interdependence, and Nonstate Actors in World Politics / Helen V. Milner and Andrew Moravcsik (eds.). Princeton: Princeton University Press, 2009. 320 с. / Ю.А. Никитина // Международные процессы. – 2010. – Т. 8, № 22. – С. 139-142 ; Nikitina Yu. A. Amerikanskoe ponimanie negosudarstvennykh subektov. Rets. na : Power, Interdependence, and Nonstate Actors in World Politics / Helen V. Milner and Andrew Moravcsik (eds.). Princeton: Princeton University Press, 2009. 320 s. / Yu. A. Nikitina // Mezhdunarodnye protsessy. – 2010. – Т. 8, № 22. – S. 139-142.

21. Кортунув С. В. Современная внешняя политика России : стратегия избирательной вовлеченности / С. В. Кортунув. – Москва : ГУ ВШЭ, 2009. – 603 с. ; Kortunov S.V. Sovremennaya vneshnyaya politika Rossii : strategiya izbiratelnoy вовлеченности / S.V. Kortunov. – Moskva : GU VShE, 2009. – 603 s.

22. Slaughter A. A New World Order / A. Slaughter. - Princeton; Oxford, Princeton University Press, 2004. – 368 p.

23. Лебедева М. Акторы в международных отношениях и мировой политике [Электронный ресурс] / М. Лебедева // Российский совет по международным делам. –

Режим доступу : <http://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/aktory-v-mezhdunarodnykh-otnosheniyakh-i-mirovoy-politike/>

Стаття надійшла до редакції 17.07.2017 р.

О. Matvieieva

TRANSNATIONALIZATION OF THE WORLD POLITICAL PROCESS UNDER CONDITIONS OF POSTGLOBALIZATION

The problems and prospects of activity and interaction of relatively new transnational actors in world politics are explored. The influence of transnational actors on the transformation of the modern international system and the formation of a new world order is proved. Transnationalism, being developed within the framework of the neoliberal paradigm of the science of international relations, attracts the attention of an increasing number of researchers and, therefore, has the prospects of further development as a scientific direction. From the point of view of transnationalism, taking into account the weakening of the position of the nation-state institution and its strengthening by the number of non-state actors whose number is constantly increasing, at the current stage of development of the international system, a transnational order is formed.

The transformation of the political model of the world lies in the fact that transnational interaction of other non-state actors is added to the intergovernmental interaction. Information and communication technologies help to increase the number of modern transnational actors, their effectiveness and influence on the institute of national states. The relationship between traditional and new members of the international system is far from unambiguous. However, the cooperation of states and new transnational actors is growing dynamically. As a result, not only multilateral diplomacy is developing, the purpose of which is to involve more than two states in solving any problem, but also multilevel diplomacy. Within it, issues are solved on the basis of interaction between different state and non-state actors. It should be noted that sometimes non-state actors become even more flexible and less bureaucratic structures than states.

Key words: *transnational actors, transnationalism, transnationalization, transgovernmentalism, post-globalization, multi-territorialization, transmigration, sovereignty, nation-state, national borders.*

УДК 351:324(477)

Н.О. Ніколаснко

ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНОГО РЕСУРСУ ЯК НЕДЕМОКРАТИЧНОГО ЯВИЩА СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Проаналізовано зміст адміністративного ресурсу як недемократичного явища сучасного політичного процесу в Україні. Зазначається, що основним інструментом використання адмінресурсу є органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, які впливають як на склад виборчих комісій усіх рівнів, так і на рішення, що приймаються ними. Проаналізувавши суть адміністративних методів впливу, автор розробив власну класифікаційну базу даного явища. Виокремлено основні джерела виникнення та застосування адміністративного ресурсу в українській виборчій практиці. Витоками адміністративного ресурсу як недемократичного явища сучасного політичного процесу в Україні став низький рівень політико-правової культури суспільства, відсутність поваги до встановлених Конституцією норм і принципів, збереження старої команди партійно-номенклатурних працівників, створення політичних партій